

a társadalom és állam szervezetét vizsgálva is. Az állam gazdagsága, ereje és jóléte az egyesek gazdagságától és jólététől függ: de fordítva is igaz a tétel: az állam jóléte kihat minden polgárának helyzetére. Mutassuk meg, milyen hatással vannak az egyén és társadalom jólétére a műveltség és a technika alkotásai: a vasút, rádió, bankok, biztosító és hitelintézetek, művelődési intézmények stb. Azt is vételessük észre, hogy az egyesek és a társadalom mind döntően befolyásolja ezeknek az intézményeknek a működését. A növények és állatok együttélése, sőt egymásrautaltsága szép példája a társas viszonyoknak. A gyár csak abban az esetben dolgozhat zavartalanul és gyorsan, ha a munkavállalók, tervezők, munkások és értékesítők tökéletes összhangban, egymást kiegészítve és segítve dolgoznak. Tanítsuk meg a gyermeket arra, hogy beszédmódban, mozdulatban, arckifejezésben és egyáltalán az érintkezés bármely formájában melyek az alapvető követelmények. Kutassuk ki, milyen magatartásbeli hibák vannak az osztályban, amelyek a tanulók egyetértését, közös munkáját megakadályozhatják. Ezeket a hibákat küszöböljük ki. Igen jó szolgálatot tesznek a közösségi szellem kialakításában az úgynevezett *diákönkormányzati szervek*, amelyek a felső tagozatban működnek felügyeletünk alatt. A tanulók önértéket és felelősségtudatát nagymértékben fokozza, ha maguk is részt vehetnek az iskola, életének alakításában.

Legelső és legfontosabb nevelői tényező a társadalmi nevelés szempontjából is a tanító személyisége, eleven példaadása, amely, mint másutt is, itt is többet mond minden beszédnél és irányításnál.

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK

1947. január 3. hete.

Általános iskola III. osztály.

A tanítás anyaga: *A piros fiú meg a sápadt fiú* c. olvasmány tárgyalása.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. Az elmúlt órákon tárgyalt hasonló tárgyú olvasmányok felújítása, összefoglalása.

b) Ráhangolás. Mit hoztatok ma uzsonnára, gyerekek? (Beszámolás, megbeszélés, közben ráirányítjuk a tanulók figyelmét arra, hogy nem minden gyermek tud megfelelő tízórait hozni magával. Miért? Szüleinek nincs elég. Szegény, önhibáján kívül bajbakerült ember mindig volt a földön. Ma különösen sok van, hiszen sokaknak fogoly még az édesapjuk, kenyérkereső testvéreik. Jól van-e ez így, hogy az egyik gyermeknek jó uzsonnát csomagoltak be otthon, a másiknak talán éppen semmit? Hogyan lehetne ezen segíteni, gyermekek.)

c) Célkitűzés. Nyissátok ki könyveteket a 13. lapon! Kísérjétek figyelemmel, elolvasom nektek ezt az olvasmányt. A címe: *A piros fiú meg a sápadt fiú.*

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

A piros fiú meg a sápadt fiú.

A piros fiú tele tarisznyával járt az iskolába. Gyöngé diák volt mégis a szegény feje. A sápadt fiúnak tarisznyája sem volt. Mégis ő volt a diákok eleje.

A piros fiú egyszer azt gondolta magában:

— Istenem! Ha én egyszer úgy tudnék felelni, hogy a tanító úr megdicsérjen: bizony, odaadnám érte a tele tarisznyámat!

A sápadt fiú meg azt gondolta:

— Istenem! Ha én egyszer igazában jóllakhatnék: bizony odaadnám érte az első helyemet!

Történt egy esős, sáros napon, hogy a piros fiú délre is fönt maradt az iskolában.

— Minek menjek haza? Mikor úgylis tarisznyámban van a délebédem!

A sápadt fiú sem ment haza.

— Minek menjek haza? Mikor otthon még csak kenyér héja sem vár rám!

Emez a könyvét vette elő, hogy átnézegeesse a délutáni leckét. Amaz a tarisznyához nyúlt, hogy átpillantson a sokféle eleségen.

Egyszer csak megszólal a piros fiú:

— Hallod-e, Jánosi Béla! Megtanítanál-e te engem a délutáni leckére?

— Meg bizony, Bodza Ferkó! Csak gyere ide mellém! — Maga mellé ültette a kis cimborát s neki feküdtek a tanuláshoz.

Nehezen ment, lassan haladt a szörnyű munka. Ám azért, mire a deket harangozták, mégis csak megtanulták a délutáni leckét.

Akkor Ferkó hálásan ölelte át a mesterkéjét.

— Ha itt segítettél, ott is segíts! — Oda vezette szépen a tarisznyájához s megosztotta vele testvéri módon a délebédjét.

Mind a kettőnek tetszett az új sor. Innentől minden áldott nap megismételték.

Az osztály pedig ámulva látott két különös dolgot:

Hogy Bodza Ferkó mint okosodik napról-napra!...

Hogy Jánosi Bélának milyen szépen pirosodik a sápadt arca!

b) Az olvasmány által keltett élmények megbeszélése.

c) Olvassuk el még egyszer ezt a szép olvasmányt!

d) Elmélyítés. Kikről szólt ez az olvasmány? Miért volt piros a gazdag fiú? Miért sápadt a szegény? Hogyan segítettek egymáson? Látjátok, itt a segítség módja! Segítsetek egymásnak abban, amiben tudtok. Az egyiknek jobbmódú szülei vannak, az segítsen a szegény társának, ez viszont legyen segítségére jobbmódú társának a lecke megtanulásában. Így mindegyik segít a másiknak, s nem lesz az osztályban éhező és elmaradt gyermek!

III. Összefoglalás. a) Az olvasmány tartalmának elmondása.

b) Házi feladat: Segítettem osztálytársamon!

1947. január 2. hete.

Általános iskola IV. osztály.

A tanítás anyaga: Bársony István: *Apró koldusok* című olvasmányának tárgyalása.

I. Előkészítés a) Számonkérés. A legutóbbi olvasmánytárgyalási órán olvasott olvasmány (költemény) tartalmának elmondatása, alap gondolatának felújítása. A házi feladat számonkérése.

b) Ráhangolás. Nemcsak szegény emberek vannak, akiket segíteni kellene, hanem állatok is. Tudjátok-e, mikre gondoltok? Milyen madarakat ismertek a ház körül? Mondjatok olyanokat, amelyek nem mennek el a tél elől melegebb hazába, hanem hűen kitartanak velünk a rosszban is, a szenvedésben is. Bizony, gyermekek, ezek a szegény madárcák megérdemlik, hogy róluk is gondoskodjunk most, amikor az ő asztalukat betéritette Télapó fehér lepellel. Nincs éléskamrájuk, hogy onnan egyenek, s ha mi, az emberek nem segítünk rajtuk, bizony nem élnek túl ezt a hideg telet. Akkor pedig . . . mi lesz a gyümölcsösökkel, kertekkel? Nem lesz jövőre piros alma, szőlő, körte, barack, meggy, cseresznye, s annak mindnyájan kárát valljuk. Miért? Mert ezek a szegény hűséges kis madárcák a mi ingyen napszámosaink. Ingyen művelik meg fáinkat pusztítják el azok ellenségeit, a rovarokat. Hallgassátok meg csak Bársony István szép elbeszélését. Róluk szól!

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Bársony István bemutatása.

b) Az olvasmány bemutatása.

Apró koldusok.

Mikor az őszi szél elsüvít a tarló fölött, a költöző madár megérzi az időt, hogy most már jobb, melegebb hazát kell keresnie, mert a régi fészek helyét nemsokára zúzvara és zimankó teszi rideggé. Útra is kél; felkap a magasba; s hallgató ajakkal, dal nélkül hagyja itt azt a jól ismert villágot, ahol a szép nyáron át annyira boldog volt. De hát mennie kell, mert itt a kopárság út lassanként tanyát; s az ő számára nem volna többé vigasztalás.

Mily régen eltűnt már a berekből a sárgarigó, a seregély, a gerlice, a fülemülék sokféle fajtája! Még akkor lombja volt a fának, mikor egyik-másik útrakelt: még virága is volt a mezőnek. A kis árva népség, mely utánok itt maradt, csodálatos bátorsággal néz bizonytalan sorsa elé; s oly életet él attól fogva, hogy bizony megérdemli az „*apró koldus*” nevezetet.

Nézzük csak meg őket egy kicsit.